

Dr. Marko Dvořák

SLOVENISTIKA V ZR NEMČIJI

[Gospodu prof. dr. Lojzetu Krakarju – a tudi še komu drugemu – v premislek]

Dragi Lojze!

V 5. številki letošnje Sodobnosti so ti objavili spis »SLOVENISTIKA V ZR NEMČIJI«, v katerem – poleg poudarjeno samovšečne omembe svojih predavanj »o pesništvu slovenske Moderne, še posebej o Otonu Župančiču, na treh nemških univerzah, in sicer v mestih Frankfurt, Gießen in Marburg«, in to v nemščini – na podlagi (kakor praviš sam) odkritih pogovorov s svojim kolegom prof. dr. Giesemannom iz Gießna, zunanjim dopisnim članom naše SAZU, pa tudi drugih kolegov kritično obravnavaš stanje slovenistike v Nemčiji. Jezi te porazno dejstvo, da sta (po pripovedovanju tvojih kolegov) »v nekdanji Zahodni Nemčiji samó še dva slovenska lektorata: v Tübingenu in v Münchnu«. »Slovenskega lektorata v Frankfurtu že zdavnaj ni več, čeprav smo se zanj,« praviš, »trudili trije: prof. dr. Bratko Kreft, za njim (zdaj že pokojni) prof. dr. Anton Slodnjak, med leti 1965 do 1975 pa še jaz; potem,« dodajaš, »sem odšel na Filozofsko fakulteto v Zadar.« In nato se ti nenedoma zazdi, da se spodobi in je pravično, če v pravem trenutku in na pravem kraju zliješ golido napol prebavljenega nočnega bruhanja name; »akademsko« vzvišeno, prezirljivo anonimno, vendar dokončno kot amen v Očenašu:

»Za mano je prišel v Frankfurt nekdo, ki ni znal dobro nemščine, zato je z njim slovenski lektorat usahnil: predavati bi moral namreč slovenski jezik in slovensko književnost v nemščini. Slovenci smo si tako pravzaprav sami podrli, kar smo dolgo gradili: z levo roko se ni mogoče lotiti dela, za katero ni dovolj samó dobra volja.«

Tisti »nekdo«, ki ga omenjaš, ne da bi ga v svoji »akademski« vzvišenosti imenoval, hoteč mu – zaradi tega, ker da »ni znal dobro nemščine« – naprtiti (n e m š k o) krivdo za neobstoj lektoratov slovenščine v (bivši) Zahodni Nemčiji ali vsaj za izgubo slovenščine v Frankfurtu (*»zato je z njim slovenski lektorat usahnil«*), sem bil jaz.

Ti si, kot vidim, v družbi pomembnih pokojnikov (ki pač ne morejo več pričati) in zunanjih, dopisnih slovenističnih korifej (ki pričajo – vsaj kakor se dá sklepati iz tvoje reprodukcije – na pamet, poljubno in po trenutni potrebi) že čisto vse pozabil, meni – kot navadnemu človeku – pa je še živó v spominu, kako si me ob mojem bednem prihodu v Frankfurt sredi maja leta 1976 (točen datum bi se dal ugotoviti iz mojega pra-starega potnega lista, ki ga – preluknjanega – nekje še hranim) velikodušno pričakal na frankfurtski železniški postaji in me (s taksijem, ki si ga plačal ti) pospremil k najinemu skupnemu slavističnemu šefu profesorju dr. Horbaču na dóm, nato pa še na stanovanje, ki mi ga je bila soproga profesorja

Horbača, nepozabna gospa doktorica Halja Horbač, v bližini svojega domovanja, v sosednji ulici, rezervirala pri neki prijateljski družini že davno pred mojim prihodom v Frankfurt. Tja, na stanovanje, v mojočasno sobico (z zajtrkom) si me po kosilu pri Horbačevih pospremil in tam, v tej sobici, sva – na veselje ali na žalost? – spila steklenico domačega primorskega tropinovca, ki mi ga je bila dala moja obupno osamela žena za na pot, in se pobratila. (Takrat še nisem vedel, da ne bi smel piti, ker jemlješ tablete proti alkoholu; to mi je šele dosti pozneje povedal profesor Horbač v Frankfurtu in potrdil profesor Slodnjak v Ljubljani.)

Jasno je, da sem te – kot pesnika – cenil že prej, še preden sva se potem – v Frankfurtu – osebno seznanila. Tvoje pesmi so mi že kot (dijaku in) študentu pomenile zelo veliko. Z njimi sem – pri sebi in pri drugih – (nekako voluntaristično in kljubovalno) dokazoval, da ne drži stoodstotno paternujevska teorija o »Pesmih štirih« kot génezi in evangeliu nove, sodobne – sproščene, družbenopolitično »nevezane« – poezije, ampak je naša, slovenska poezija kljub vsemu vendarle nepretrgana kontinuiteta (*»ker neprekinjena drži veriga / iz zarje v zarjo in od dne do dne«*), v njej pa si prav ti – poleg drugih – pomemben povezujoči člen, »eden od vzdrževalcev njene poetične tradicije« v najboljšem pomenu tega izraza. – Na družabnem večeru pri »našem« asistentu (imen – razen tistih, ki so nujno potrebna – v temle spisu ne bom uporabljal), ki sta se ga kot gosta poleg naju udeležila še lektorja češčine in poljščine, sem spjel pogovor na tvojo najnovejšo pesniško zbirko, ki me je bila zelo navdušila (pretresla). V tem smislu sem o tej knjigi tudi govoril. Želel sem, da bi videli, kóga so imeli célo desetletje med seboj. Omenjeni asistent je v moje navdušenje kljunil z radovednim vprašanjem: »Kako pa so pisane te pesmi?« Nisem ga prècej razumel, a ti si mu že odgovoril. »Slovensko,« si rekel, on pa na to z neprikritim razočaranjem v glas: »A jaaaaaaa!« (= »Ah soooooo!«) In radovednosti je bilo pri priči konec. Boleče sem občutil ta žaljivi jezikovno velikaški odnos do enega najboljših pesnikov mojega malega, celó v krogih slavistov zapostavljenega naroda. Tudi tebe je zabolelo, zato si potihoma dodal: »Pesmi pišem v jeziku, ki me ga je naučila moja mati.«

Drobna anekdota, vendar značilna za okolje, v katerem sva se gibala. Pozneje sem se s tistim asistentom zelo spoprijateljil in videl, da v resnici nikakor ne misli tako, kot mu je nehote mimogrede ušlo pri omenjenem pogovoru, vendar je že to, da kaj takega komu sploh lahko »uide«, znamenje miselnosti – pa čeprav še tako nehoténe in nezavedne –, ki kljub vsej širokosrčnosti in kulturi prečestokrat veje iz besed in dejanj mnogih naših neslovenskih sogovornikov in nam povzroča bolečine.

Da, bolečine... Tu pa tam pa se kdo na kako bolečino tudi navadi in je potem ne občuti več. To je sicer udobno, vendar slabo. Bolečina – takó telesna kakor duševna in duhovna – je namreč neprecenljivo dragocen božji dar, ki nam omogoča, da »opazimo«, kadar kaj ni v redu, pa četudi je sicer tisto, kar ni v redu, še tako skrito našim peterim »naravnim« čutilom in se zdi tudi naši »normalni« logiki popolnoma O. K.. Taka »navajenost« diha na primer tudi iz misli, češ da bi morala Slovenija izvrtati »tistih nekaj tolarjev« za kakšnega pametnega kulturnika, da bi lahko odšel slovensko prosvetljevati razvajeno mater Evropo. Saj, v okviru dosedanjih navad in možnosti je ta misel za marsikoga morda kar O. K.: »Plačaj, Slovenija, pa se bo na tujih univerzah lahko slišal tudi tvoj glas!« Vendar me bolečina ob njej pereče opozarja, da ta misel nikakor ni v redu. In tudi zdrava pamet sama mi pravi, da je taka servilnost grešno sramotna. Nekdo komu nekaj dá, nato pa naj bi mu še plačal za to, da bi oni to njegovo darilo sploh milostno sprejel!

Vendar ne vem, mogoče pa je kje na svetu v veljavi taka izprevržena praksa, morebiti – vsaj v nekaterih primerih – celó v Sloveniji... Sam pa je nisem doživel,

te prakse, ne v Pragi ne v Frankfurtu ne v Gießnu: od Slovenije za svoje delo zanjo v tujini nisem prejel niti dinarja (v tistih letih smo imeli še dinarje) in tudi ne kakega priznanja – prej narobe. Ja, po svoji – od Ljubljane izsiljeni (a to je že druga grozljiva zgodba) – vrnitvi iz Prage (kamor sem bil odšel študirat s štipendijo češkoslovaške zveze pisateljev in kjer sem dvajset let po nasilni ukinitvi na lastno pest – se pravi brez sodelovanja Slovenije, ki je bila takrat še na vso moč jugoslovanska – s pomočjo čeških prijateljev obnovil slovenščino na tamkajšnji univerzi) poleti leta 1970 sem v svoji rodni Ljubljani izvedel, da daje slovensko prosvetno ministrstvo (takrat še »republiški sekretariat za prosveto in kulturo«) domačim slavistom, ki kot lektorji slovenščine delujejo v tujini, malenkostno mesečno odškodnino. Bil sem tiste čase reven kot cerkvena miš. Z ženo sva stanovala pri mojih starših, ki sta sama komaj vezala konec s koncem. Službe nisva imela ne ona ne jaz, čakala sva nanjo. Češke krone, s katerimi sva v Pragi še kar nekako rinila in sva jih nekaj celó privarčevala za domov, doma niso imele praktično nobene vrednosti. Mati me je silila, češ pojdi na ministrstvo po denar, saj si si ga vendar zaslužil, v teh letih se ga je moral nabrati kar čeden kupček, prav nam bo prišel... In sem šel, čeprav ne rad, a kaj sem hotel. Oglasil sem se pri referentki B. C., kateri sem sicer vsake počitnice osebno, sproti pa pisno izčrpno in vestno poročal o svojem slovenističnem delu v Pragi. »Ne, ne morete dobiti tega denarja,« mi je rekla po daljšem telefonskem posvetu s tajnikom filozofske fakultete, »saj za nas uradno niste bili lektor v Pragi, ker vas nisimo mi tja poslali.« Čof! pa sem imel svoj zaslužen denar in svoje prigarano priznanje. Tak, kakršen sem bil, sem se naslednji dan zasmilil celo tajniku filozofske fakultete pa me je poskušal potolažiti: »Vem, da vam gre za nohte, vendar tega denarja res ne morete dobiti. Lahko pa – veste kaj – zaprosite za socialno podporo, jaz pa vam obljubljam, da bomo mi podprli vašo prošnjo.« Čof! še enkrat. Seveda nisem nikoli zaprosil za tisto socialno podporo, čeprav bi jo bil takrat na vso moč potreboval. Mojim naslednikom v Pragi, ki so prihajali tja na službeno mesto, na katerem sem prej sam domala tri leta svojega, v tistem času še mladega življenja oral ledino in ki sem ga za Slovenijo tudi odprl, pa to potem že ni bilo več potrebno.

Obljubljenih služb v rojstnem mestu nisva nato dobila ne moja žena (ki se je takrat na svojo nesrečo že nekaj časa imenovala po meni) ne jaz. Meni je takratni rektor »igralske akademije«, kamor sem se bil prijavil na razpis za predavatelja »scenskega jezika«, v osebnem pogovoru izrazil zaskrbljenost, češ če vas nastavimo, saj nam boste – s to izobrazbo – prej ali slej ušli na filozofsko fakulteto, in mi bomo spet v težavah; oficialna pisna zavrnitev (ki jo seveda hranim v svojem arhivu tako kot vse številne take dokumente), pa me je – čof! – doletela šele zadnji dan tistega, za mojo ženo in zame tako težkega davnega 70. leta.

Vendar sva si z ženo medtem kljub vsemu poiskala kos kruha, saj če bi bila čakala na milost ljubljanskih krogov, bi bila lahko umrla od gladú. Po srečnem naključju sva dobila oba službo na »pomorski šoli« v Piranu. Tam sem ves vzplamenel v ognju pedagoškega erosa...

»Igralska akademija« pa je 21. decembra leta 1972 ponovila razpis za delovno mesto lektorja za slovenski odrski jezik. In ponovno sem se prijavil in bil potem 21. marca 1973 ponovno odbit. Iz odklonilnega akta, ki sta ga podpisala rektor in prorektor, samó dva stavka: »Vljudno Vam sporočam, da ste se kot edini kandidat prijaviли za razpisano mesto (...). Komisija za sestavo strokovnega poročila je v aktu (...) z dne 9. januarja 1973 ugotovila, da Vas ne more predlagati za izvolitev na razpisano mesto.« Čof! še enkrat.

In še enkrat je izšel razpis »igralske akademije« in še enkrat sem se prijavil in

še enkrat sem bil – čof! – odbit. Tokrat 26. novembra 76. leta z obrazložitvijo strokovne komisije, češ da »kandidat po svojem strokovnem delu ne ustreza pogojem za razpisano delovno mesto«. Nič ne bom komentiral.

Intermezzo z Zadrom.

Kolega s piranske »pomorske šole« A. N. je v letih mojega piranskega »pontstva« honorarno predaval na »višji pomorski šoli« v Zadru. Tam je od profesorja S. izvedel za težave, v katerih je trenutno tičala slovenistika na zadrski filozofski fakulteti: profesor Barbarič, ki je dotlej predaval slovensko literaturo, je namreč želel oditi, drugega predavatelja pa niso imeli. Omenjeni kolega je izposredoval, da je prišlo do najprej korespondenčnih in nato še osebnih stikov med slavisti iz Zadra in menoj, profesor Ivanišin, takratni šef zadsrke slavistike, pa je potem 9. julija 1973 objavil v 26. številki Narodnih novin razpis, ki mi je bil pisan na kožo, ter mi izvod omenjenega časnika skupaj s prijaznim in bodrilnim spremnim pismom poslal v Piran. Prijavil sem se, kakor je bilo domenjeno, in si oddahnil. Računal sem, da bom lahko z jesenjo začel že delati v novi službi... in sem čakal. Iz Zadra pa nič. Kakor zakleto! Nekako septembra mi je profesor Ivanišin zaskrbljeno sporočil, da se je glede moje nastavitve nekaj zataknilo: trije naslovi da odločajo o tej nastavitvi, Zader, Zagreb (profesor Petre) in Ljubljana; Zader in Zagreb da sta za, Ljubljana pa da je proti meni; in da naj za božjo voljo uredim probleme z Ljubljano ter se čimprej naslikam v Zadru. – Sam nisem maral iti na ljubljanski naslov, zato je šla tja namesto mene moja nepozabna prijateljica in strokovna ter življenjska učiteljica Marja Boršnikova in mi prišla nato v Piran povedat, kaj je uredila oziroma izvedela v zvezi z menoj: da Marko Dvořak kot »klerikalec« nikoli ne bo mogel priti na katerokoli visoko ali višjo šolo v kakem pretežno katoliškem okolju; da proti meni osebno sicer nihče nima nič, da pa me ne morejo tolerirati kot »sodelavca Družine«. Čof! (In v resnici je spomladi leta 1971 izšel v »verskem listu« Družina velik intervju z menoj, ki se mi zdi še danes zelo dober.)

Po štirih letih zelo uspešnega pedagoškega in kulturnega dela na Obali – ki pa so ga motile zmeraj bolj pogoste in iz meseca v mesec bolj nadležne postkavčičevske frontalne in manj frontalne motnje s strani meni kot navadnemu »delovnemu človeku in občanu« slej ko prej popolnoma tuje »avantgarde delavskega razreda« (saj celo član SZDL kot njene razširjene pomožne ljudske fronte nisem nikoli maral postati) – sem sprejel delovno mesto upravnika celjske Mohorjeve družbe. Začel sem torej delati v založništvu. Strašno naporno je postalo moje življenje, saj sem bil razpet med Celje, Ljubljano in Piran, kjer me je iz tedna v teden čakala moja uboga zapuščena družina s celim naračjem »privatnih« problemov, ki bi si bili pač zaslužili kakega boljšega reševalca, kakor pa je utegnil biti takle »weekend-mož« in »weekend-ata«, kot sem bil. Vendar sem se pri delu kmalu zelo dobro znašel, pokazali so se prvi uspehi in znova me je obiskal prijetni občutek, da sem koristen. Takrat pa se je v »podjetju« – bil sem ravno na dopustu pri svojih v Piranu – pojavila udba. Ko sem se, opozorjen, predčasno vrnil v Celje, sem imel kaj videti: bili so trije, dva za »poslovne posle«, eden za »politične«, in vse so preobrnili, vse pregledali, vsak račun, vsak potni nalog, vsako pismo in vsak zapis. Ta napetost se je vlekla iz tedna v teden, tako da so uslužbenci ob vsem tem komaj še utegnili opravljati svoje sprotno delo. Temeljita hišna preiskava je v tem času doletela tudi druga dva »krivca« za resnično uspešno delovanje naše založbe v zadnjem času, profesorja Mirka Mahniča, tajnika MD, in inženirja Jožeta Strgarja, podpredsednika MD in urednika naše najbolj sporne pa hkrati najbolj kvalitetne knjižne serije. »Politični« udbovec – njegovo ime mi je poznano in tudi to vem, da ni bil Celjan – se je slednjič ukvarjal samo še z menoj: z mojim poreklom, z mojim dotedanjim

življenje(piso)m, z mojimi objavami, z mojimi človeškimi stiki in z mojo korespondenco. Iz kopij pisem in dopisov, ki sem jih bil pisal (in prejemal) v službi in jih kot dokumente shranjeval v arhivu (strašna škoda je, da če je ta dragocena korespondenca zgubljena), je bilo kaj lahko »zbastlati« nekakšno mojo »protidržavno« izjavo in mi jo nato z grozljivo strupeno prijaznostjo pomoliti pod nos, češ zdaj te pa imamo. Pa me niso imeli, ker se pač nisem dal. Zato je pri zadnjem zaslišanju (»prijaznem prijateljskem pogovoru«) – pri katerem sem moral med drugim izvedeti tudi to, da sem odtujen od delovnega ljudstva in da kot meščan in izobraženec ne znam prav dojemati delavskega razreda – sledilo tole retorično vprašanje: »Pa zakaj, hudiča, ste tako zelo proti nam?« Odgovoril sem prav tako z retoričnim vprašanjem: »Ali naj se vam ljubeznivo zahvaljujem, ko pa me že celo življenje preganjate?« In še zadnje vprašanje z one strani: »Pa zakaj, hudiča, se tako branite vsakršne krivde?« In moj zadnji odgovor: »Zato, ker pač nisem ničesar zakrivil.« In nato čof! z one strani: »Nihče ni brez krivde. Tudi vi ste prav gotovo za kaj krivi. Če še niste, pa še boste – znamo mi s takimi...«

Naslednji dan sem dal odpoved na službeno mesto upravnika celjske Mohorjeve družbe in urednika njenih izrednih knjižnih zbirk ter izstopil iz uredništva Nove mladike in revije Znamenje, pri katere rojstvu sem bil navzoč skupaj s prijateljem Edvardom Kocbekom in drugimi kritičnimi slovenskimi kristjani. Ostal sem na cesti, brez pravic, brez zavarovanj in brez denarja – v breme svoje žene in svojih dveh otrok. In čutil sem, da sem pod kontrolo – to so mi dosti let pozneje potrdili tudi moji sosede v Piranu, ki so morali občasno poročati o tem, kod se gibljem, s kom se družim ter kaj počnem in izjavljam.

V tem strašnem času sem poslal prek sto prijav na razne razpise za kakršnokoli službo – odgovorov pa ali sploh ni bilo ali pa so bili vsi po vrsti odklonilni. Ko sem že skoraj čisto obupal, me je po telefonu poklicala moja mati iz Ljubljane in mi povedala, da se je oglasil pri njej profesor ta in ta iz Ljubljane ter jo prosil, naj me vpraša, če bi bil pripravljen iti za lektorja srbohrvaščine in slovenščine v Frankfurt. »Obljubila sem mu, da ti bom sicer sporočila, vendar pa da močno dvomim, da boš zagrabil, saj vem, da ne bi maral zapustiti družine, poleg tega pa sploh ne znaš nemško.« »To je vse res, kar praviš.« sem se skoraj ujezil, »vendar pa jaz trenutno nimam nobene druge možnosti. Poleg tega pa veš, da bi rad delal na univerzi. In tudi nemščina ne bi smela biti dolgo problem, saj če aktivno obvladam devet jezikov, se bom v doglednem času menda lahko naučil še desetega.«

Potem je zadeva nekako stekla. Osebnostno sem se povezal z obema ljubljanskima slavističnima profesorjema, ki sta imela pri stvāri besedo (ne torej »uradno« ljubljanska filozofska fakulteta ali celo kako republiško ministrstvo!) in ki sta mi bila že od nekdaj diskretno ljubeznivo naklonjena. S pomočjo neke Polnemke iz Pirana sem v nemščini napisal prijavo na razpis in priloge ter vse skupaj – na nasvet enega od obeh profesorjev – dne 5. februarja 1976 poslal ljubljanski filozofski fakulteti s prošnjo, »da me sprejmete za svojega kandidata za službeno mesto lektorja slovenščine in srbohrvaščine na frankfurtski univerzi in me s tem podredite obveznostim ter mi omogočite ugodnosti, ki jih imajo predavatelji slovenščine na tujih univerzah«. Pa še: »V posebni ovojnici prilagam prijavo in življenjepis z omembo bibliografije (v nemščini) ter fotokopijo ljubljanske in prepis praške diplome. Ta priloga je namenjena slavističnemu seminarju frankfurtske univerze.«

»Ljubljana« pa te moje omenjene »priloge« nikoli ni poslala v Frankfurt ter mi tudi na moje citirano pismo ni nikdar odgovorila. In ko me ne bi bil čez kar precej dolgih tednov, ki so se začeli raztegovati že v mesece, profesor Horbač iz Frankfurta sam ljubeznivo opozoril, češ da v Frankfurtu še vedno niso prejeli ničesar od mene,

bi se mi bila ta edina priložnost zaposlitve, ki se mi je bila ponudila po enem letu popolnoma brezpravne brezposelnosti in zamanskega iskanja kakršnegakoli rednega dela, gladko izmuznila iz rok. Pa tudi slovenščine v Frankfurtu že takrat ne bi bilo več.

Tako pa se je v Frankfurtu slovenščina (z vsem, kar sodi zraven, od lektoratov na štirih različnih stopnjah, fonetičnega laboratorija, predavanj, seminarjev in proseminarjev iz slovenske literature ter predavanj, seminarjev in proseminarjev iz kulture slovenskega knjižnega jezika in stilistike, iz slovenske dialektologije in iz historične gramatike) ohranila na frankfurtski univerzi še natanko pet let minus en dan, se pravi prav do izteka moje delovne pogodbe, ki mi po novih, v času mojega delovanja na frankfurtski univerzi veljavnih zakonih – na veliko žalost mojih razmeroma kar številnih študentov in na očitno obžalovanje večine mojih predstojnikov in kolegov, ki so me imeli radi – ni mogla biti več podaljšana. Kljub vsem poskusom mnogih mojih nemških, v teh letih »pridobljenih« znancev in prijateljev vseh mogočih idejnih in političnih usmeritev, med katerimi je bilo kar nekaj pisateljev, poslancev, (nad)županov in ministrov, predvsem pa so bili in so vsi po vrsti dobri ljudje, ki smo drug drugemu zvesti še danes.

Še več je res kakor tisto, kar praviš o moji nemščini ob mojem prihodu dobrih deset dni pred binško leta 1976 v Nemčijo (leta 1976 so bile binško 6. junija): čisto nič je namreč nisem znal. Tako rekoč niti besede. Za Nemce sem bil v tistih tednih pač popoln nemec. Ampak že po enem letu sem spregovoril in (spre)pisal nemško tako, da so me razumeli – če so hoteli – vsi, tudi najbolj butasti, celo samo na Duden programirani sogovorniki in sokorespondenti. Danes seveda obvladam ta jezik »normalno«. (Ko bi le v tej deželi in tudi drugod po »velikem« svetu vsaj tisti – med njimi tudi slavisti –, ki jim kak tuj jezik pomeni predmet raziskovanja in znanstveno-pedagoškega posredovanja ter s tem sredstvo za redni zaslužek, pol toliko obvladali kak tak tuj jezik!) Ampak Slovenci – pa tudi drugi Slovani – smo – ponosni, da kar pokamo po šivih, hkrati pa servilni kot kak Kosovelov Janez Ponižni, ki od – do – zavezuje čevlje na Ponte Rossu – happy že, če nam zna kak tujec iz kake »ta prave tujine« pogrkovaje izreči »nazhdawie«, medtem ko smo do (samó)Slovencev glede rabe kakega tujega jezika kar se le dá »pravičniško« zaskrbljeno hiperkritični, kakor da bi bil od učinka našega tujskega purizma usodno odvisen sám obstoj tega tujega jezika kot – za nas – enkratnega in nenadomestljivega dela božjega stvarstva.

Preden sem – po binških leta 1976 – začel v Frankfurtu predavati, sem svojima predstojnikoma, takratnemu šefu slavistike jezikoslovcu profesorju Horbaču in ordinariju za (rusko) literaturo profesorju Rammelmeyerju, pa tudi drugim jasno in glasno povedal, da – žal – ne znam nemško. »Nič hudega,« mi je dejal profesor Horbač, »boste pa po »slovansko« predavali.« In tako je pozneje – predvsem zaradi potreb našega slavističnega seminarja – tudi bilo: lektorske kurze (po štiri za vsak jezik) sem vodil vsa leta dvojezično, predavanja, seminarje in proseminarje – za obisk katerih je bil pogoj absolutorij štirih kurzov plus fonetičnega laboratorija – pa sem imel (cum grano salis) vselej in vsakokrat v ustreznem jeziku: kadar sem predaval o hrvaški »moderni«, sem govoril v »hrvaški varianti srbohrvaškega jezika«; ko smo razpravljali o slovenskih narečjih, smo se skušali meniti po slovensko; ko je bila na vrsti zgodovina srbskega knjižnega jezika, smo se trudili po srbsko. Poleg tega sem vsa leta na raznih izpitih fungiral kot kompetentni soizpraševalec iz češčine in kot edini možni izpraševalec iz makedonščine (bolgarščina pa je bila, kot veš, – z doktorjem Wassillewom – na frankfurtski slavistiki zastopana več kot kompetentno – si že kdaj kje srečal kakega tako učenega in tako kompetentnega pa

tudi tako poštenega slavista, ki bi mu bilo krivično življenje nametalo toliko polen pred noge?). V kurzih sem prva dva semestra svojega delovanja v Frankfurtu, dokler sam še nisem znal dobro nemško, reševal njihovo »dvojezičnost« večinoma s pomočjo angleščine, francoščine, italijanščine, češčine, poljščine ali ruščine ter sem zato med študenti in kolegi veljal za poliglota, ki se z vsakomer méni v njegovem jeziku. In personalna sestava teh kurzov – pa tudi predavanj, seminarjev in proseminarjev – je bila takemu načinu kar naklonjena: tako sem imel med svojimi slušatelji, recimo, eno generacijo – ki je postopoma poslušala vse moje prireditve (od najprej obveznih kurzov do predavanj, seminarjev in proseminarjev) –, ki je bila v celoti (razen enega, pol-Srba-pol-Slovenca, med dvanajstimi udeleženci) poljska, zato sem svojo »dvojezičnost« v tej skupini že iz razlogov kvalitete pa tudi zaradi vabljivega in zanimivega »slavističnega avanturizma« utemeljil pač predvsem na poljščini.

Ne, jezik sporazumevanja in posredovanja »učenosti« mi res nikdar ni delal težav in mi ni nikoli pomenil kake upoštevanja vredne ovire. Niti pozneje na univerzi v Gießnu ne, kamor me je po kakem poltretjem letu mojega delovanja v Frankfurtu povabil tvoj kolega profesor doktor Giesemann kot honorarnega predavatelja in kjer sem ostal kot tak še kar nekaj let po tistem, ko v Frankfurtu zaradi izteka delovne pogodbe že davno nisem mogel več predavati. Bi me bil *ta tvoj kolega in eden od tvojih – po tvoje – informatorjev o mojem neznanju nemščine kot vzroku za neobstoj lektoratov slovenščine v Nemčiji ali vsaj za ukinitev slovenščine v Frankfurtu* povabil v Gießen in me – kot šef slavistike na tamkajšnji univerzi – trpel na svojem oddelku kot honorarnega predavatelja vsa ta dolga leta, dokler potem nekako v zimskem semestru 1985 zaradi dolge razdalje (takrat sem se namreč že več kot leto dni za en dan v tednu vozil v Gießen iz Blausteina pri Ulmu), zaradi finančnih razlogov (gießenska univerza mi je plačevala samo »štrepo« Frankfurt-Gießen, medtem ko sem moral potnino med Ulmom in Frankfurtom kriti iz lastnega žepa) in zavoljo razmer v moji novi službi (delodajalec mi je zaradi moje redne vsakotedenske enodnevne »gießenske« odsotnosti zagrozil, da me bo nastavljal samo štiripetinsko) nisem sam na lastno pobudo, kakor mi je bilo žal, odnehal s svojimi predavanji na tej univerzi?

Pa še nekaj se mi zdi na vso moč pomembno. V Gießen sem bil povabljen kot srbokroatist, ne kot slovenist. In tudi razpis za službeno mesto v Frankfurtu, ki sem ga dobil kljub nasprotovanju in nagajanju tako imenovane »Ljubljane« (totum pro parte), slovenščine niti ne omenja (ta razpis z dne 24. 11. 1975 kajpada hranim med svojimi številnimi dokumenti). »Ljubljana« se je tokrat torej pištola brez razloga in brez vzroka. V Frankfurtu sem bil nastavljen kot srbokroatist s polno srbokroatiščno obveznostjo, ki sem jo vsa leta vestno in na zelo visokem nivoju tudi izpolnjeval. Slovenščino (vse, kar sodi k njej, tudi literaturo) pa sem v Frankfurtu brez prekinitve od začetka do konca svojega tamkajšnjega službovanja redno učil in predaval dodatno in zastonj. To je – vsaj deloma, a za tole potrebo kar dovolj – razvidno tudi iz tiskanih seznamov predavanj (»Vorlesungsverzeichnis«) za vsakega od desetih semestrov posebej, kolikor sem jih – po tvojem najnovjšem mnenju nevedno – delavno preživel na frankfurtski univerzi: če boš seštel ure vseh mojih tedenskih obveznosti, boš videl, da njihovo število presega predpisano in dovoljeno delovno obveznost ravno za toliko, kolikor znaša število ur, ki sem jih iz dneva v dan, iz tedna v teden in iz semestra v semester skozi pet let (minus en dan – po zakonu) ves čas podarjal svoji nori zvestobi slovenstvu. In imel zato – zaradi strogih sindikalističnih zakonskih norm – prenekatero težavo. Pa je lahko tudi ne bi bil imel, ko bi se bil držal opisa svojega delovnega mesta in delovne pogodbe, na podlagi katere sem bil nastavljen kot srbokroatist s polno delovno obveznostjo, za

katero sem bil tudi prvič (in menda edinič v svojem življenju) plačan tako, kakor se spodobi.

Ne, Lojze, v Frankfurtu slovenski lektorat (uradno) ni »usahnil« (še)le z menoj, marveč (faktično že) s teboj; zame pa ni bil (ne uradno ne faktično) niti več razpisan. Če je potem vendarle (faktično in uradno) trajal (in cvetel) še pet let (minus en dan – po zakonu), je to zgolj posledica mojega trmastega voluntarizma in moje nore zvestobe slovenstvu. Kje leži (pravi) razlog za njegovo ukinitve ob tvojem (naglem in zame takrat, o binkoštih leta 1976, vsekakor presenetljivem) »mrku« iz Frankfurta, si po vsem, kar sem moral potem – »ne kriv ne dolžan« – v zvezi s tem odhodom doživljati v Nemčiji in v domovini, sicer lahko mislim, vendar pa slej ko prej nočem ne razmišljati ne govoriti ne pisati o tem – ne želim namreč p(r)odajati »prispevkov za biografijo univ. profesorja doktorja Lojzeta Krakarja«, to boš – če boš hotel in kakor boš hotel – storil že sam. Eno pa drži kot pribito: **V Frankfurtu je za uveljavitev in vzdrževanje slovenščine poleg prominentov** (naj mi, prosim, spoštovani nepozabni pokojni profesor in filantrop gospod doktor Anton Slodnjak oprostí, da ga po nemarnem omenjam v tej družbi), univ. prof. dr. Bratka Krefta, univ. prof. dr. Antona Slodnjaka in (poznejšega) univ. prof. dr. Lojzeta Krakarja, (vsaj deloma) **zaslužen** (pa čeprav samo s svojim nevrednim darilom – kot z zvonovi za kako podružnično cerkev – kar je zdaj v modi) **tudi neki vsiljiv anonimni individuom z nemogočim imenom in priimkom Marko Dvořak** ter z nekakšnim pomožnim praškim doktoratom (že iz davnega leta 1970), ki smo mu ga – po službeni dolžnosti in iz lastnih nagibov (»d'b sosedu koza crkønla«) srčno želeli (še) o pravem času preprečiti in ki se nikakor ne more primerjati z našimi veličastnimi nemško-slovensko-reško-italijanskimi (»Alpe-Adria-Bezirk«) »ta pra-vi-mi« doktorati.

Dovolj. Po potrebi pa kaj več še kdaj drugič.

Ampak povej, dragi moj Lojze, povej – ne meni, saj jaz vem to prav dobro –, povej svoji vésti: Komu si tókrat – spet čisto brez potrebe – služil za zamorčka?

Kot (zaslužno upokojeni) nekajletni profesor na hrvaški (izrazito »katoliški« in zato mēni – nevrednemu »klerikalcu« – pač nikoli dostopni) filozofski fakulteti (v čudovitem in zdaj že dolgo časa tako težko preizkušanjem Zadru) boš bržkone poznal frazo, ki jo uporabljajo hrvaške deklice, kadar se sprejo med seboj. Sicer pa je ta fraza poznana tudi iz – povojne – hrvaške poezije, zato upam, da jo boš dojel pravilno. Takóle pravi hrvaška deklica, razočarana nad svojo bivšo prijateljico: **»Vrati mi moje krpice!«** To pravim zdaj tudi jaz **VAM, PROFESOR DOKTOR LOJZE KRAKAR.**

Ulm, na moj rojstni dan, 6. VII. 1994.